

SZÉCHENYI

A 26. SZÁMLA a pálinka ellen

S örétes esőben, a gallér alá bematató szélben igyekszem új törzskocsmám irányába, mely menedékház és olvasóterem egyben, vagyis minden esélyem megnyílt, hogy immár komolyan megkezdjem előadás-sorozatomat a Magyar Mámor történetéről. És amint baktatok és töprengek a megnyitóbeszédemen, a fejemben és a külvilágban egyre erősödik valami zúgás és fenyegető moraj, és a hangok káoszából fokozatosan alakot ölt, és mintegy testté és igévé válik egy szó, testté és tetté válik egyetlen szó, és e hangorkánna duzzadó szó miatt menekülőre kell fognom, hiszen egyszerre mintegy 3,3 millió torokból hallom az üvöltést, hogy NEM!

és e NEM mindegyike azt célozza, hogy ez a tagadás érvényes legyen, hogy IGEN legyen, miközben magam folyamatosan azon vagyok, hogy ebben a mai magyar hazában és rendben teljesen és tökéletesen maradéktalanul érvénytelen legyek, mivel nem maradt más menedék ebben a mai magyarnak nevezett világállapotban csak a teljes és makulátlan érvénytelenség.

És amint bezuhanok a NEMETSCHÉK jóvoltából a korábbiánál is jobban menedékké, úgyszólván asyllummá váló kocsmá és kávéház ajtaján, és odaomlok kispolcom elé, hogy a Mámor Kiskönyvtára megóvott kötetei közé helyezzem friss szerzeményemet, Széchenyi István 1845-ben névtelenül megjelent, *A pálinkáról* című röpiratának hasonmás kiadását, kezem megáll a mozdulatban és lehanyatlik, mivel a FIZETŐPINCÉR közeledik felém, a tálcán egy-egy kupa átlátszó ital, feltehetően pálinka, és amikor leteszi elé az asztalra, így szól némi nehezteléssel:

– A hátsó asztaltól küldik. Jobb meggyőződésem ellenére hoztam ki, de hát elvégre vannak kötelességeim is, és ha valaki egyszer meghívja, akkor nekem teljesítenem kell a kérését, noha teljes erővel tagadom a pálinkaivást. „Mert ezüstöd salakká lett, tiszta borod vízzel elegyítve” – mondja Ézsaiás, 1:22

– Mi van, megint visszatért az Ószövetséghez? Már régen hallottuk a profétát... – mondom némi epével.

– Szólhatok a maga kedves KRÚDY úrával is: „Aki pálinkát iszik, két év alatt meghal”.

– De ezt most mégis meg kell innia, FILOLÓGUS uram! – hallom a jól ismert hangot a szoba sarkából. – Vagyis választani kell a kettő közül. Szilva vagy barack? Cseresznye vagy meggy?

Én reggel óta ülök itt, és folyamatosan választok és szavazok: érvényes, nem érvényes, eredményes, nem eredményes, szeret, nem szeret – mondja a TÁLTOS, és szomorú szemekkel néz Melindájára.

De SZABÓ ERVINNÉ föltalálja magát: – KRÚDY azt is írja az *Álmoskönyvben*, hogy a pálinka: „utazás. Néha a másvilágra”. Vagyis tényleg nem árt tartózkodni, kisuram, a pálinka mértéktelen élvezetétől. Persze azért, FILOLÓGUS uram, belegendolhatna, hogy voltaképpen csak játék az egész. És ha idefáradna asztalunkhoz, akkor megízlelhetné az uramnak egy vidéki tisztelőjétől ajándékba kapott négy kis hordójának tartalmát, és meghozhatná mindannyiunk számára oly fontos ítéletét: érvényes vagy érvénytelen?

Mire a VÁNDORFILOZÓFUS felütődik a másik asztalnál, szakálla mögé dönti az előtte álló négy pohárka pálinkát, és nagy lendülettel magyarázni kezd:

– Játék az egész? Akkor jobb, ha komolyan veszi. Tudniillik KANT úr szerint az ember egymagában nem játszik. A játékot emberi nézők híján tébolyoknak kellene vagy lehetne tartanunk. Vagyis minden ilyesmi, és a játék is, lényeges összefüggésben áll a társiasság fogalmával, és amit mi közvetlenül, a játékban megélünk, az merőben érdektelen és talán érvénytelen is. A lényeg a társiasság. *Geselligkeit*, ahogy a friss bécsi háziúr, NEMETSCHKEK mondaná. És ugyan ki vállalná annak terhét, hogy TÁLTOS uramat bárki ide betérő idegen netán tébolyodottnak tartsa?

– Nagyon jól mondja, szépen művelt filozófusom – bújja SZABÓ ERVINNÉ, aki mindig és újfent bizonyítja, hogy képes egyszerre két, sőt három zongorán is szonátázni. – A társiasság, a társas élet, a társkeresés, a társastánc...Óh!

De erre már odalépek a tálcámmal és SZÉCHENYI kötetével a TÁLTOS asztala elé, magam elé állítom a két kupicát, és gyorsan felhajtom az egyiket: – Nem venném a lelkemre, ha valaki azt gondolná, hogy tisztelt uram kecskének nézi a stampedliket. De most íme a kért ítéletem: érvénytelen! És most nézze, felhajtom a másikat is, és ítéletem azonos: érvénytelen! De olyan érvénytelenség ez, amely folyton arra tör, hogy érvényes legyen.

Miközben e pálinka valósággal ecseteli a lelket és testet, ezt nem tagadhatom. Hiszen jól írja mai előadásom főszereplője, SZÉCHENYI:

„Mert ennek ivása a testnek akármi okon történt, némi ellankadásában vagy gyengülésében, legyen az akár éhség vagy böjtölés, akár erős munka, akár nagyobb hideg vagy meleg által okozva, olly különös gyönyörűséget, olly elragadtató jó érzést okoz, mellyhez hasonlót semmiféle ital vagy eledel a világon nem szerez.” Persze a nemes gróf éppen ebben, azaz a kellemesség érzetében látja egyik legfőbb veszélyét a pálinkának. Röpiratában, mely akár szociológiai felmérésként is olvasható, mintegy helyzetképet fest a...

De nem folytathatom, mert a maga megszokottan csendes, de azért meglehetősen erőszakos módján NEMETSCHKEK szakítja félbe mondandómat: – Már szinte szégyellem magam, hogy Bécsben, a Herrengassában nagyobb ünnepséget szenteltek a legnagyobb magyar emlékének, mint itt Budapesten, noha a nemes gróf volt az, aki először javasolta fővárosunknak e nevet. Szeptember 23-án ültük születése 225-ik évfordulóját, de ez idehaza mintha senkit sem érdekelt volna. Engedjék meg, hogy ezúttal, bár megkésve, de az ő emlékére ürítsem ezt a pohárka barackpálinkát, annál inkább, mivel Wienben nemigen juthatok hozzá semmiféle pálinkához, legfeljebb snapszhoz, ami mégis más.

– Mint azt már önök is megtapasztalhatták, szokásommá vált – veszi ismét magához a szót a VÁNDORFILOZÓFUS –, hogy amaz országban, ahol ép-

pen időzöm, átnézem az elmúlt évek sajtóját, természetesen bizonyos előre meghatározott filozófiai szempontok alapján. Nos, a bájos SZABÓ ERVINNÉ volt oly kedves és kigyűjtött nekem pár cikket a magyar pálinka úgynevezett szabadságharcával kapcsolatban. Bevallom, KANT úr alapján nem kevés ideje tanulmányozom az emberi elme nemzetiségekre lebontott betegségeit, mostanában pedig különös tekintettel a magyar seggfej jelenségére, mely egyben tervezett előadás-sorozatomban főcíme. De még eme kontextusban is megrökönyödést okoztak az olyan megnyilatkozások, mint egy államtitkári mondat, miszerint a pálinka nemzeti ital, és így a magyar nemzet jövője is a pálinkáról fog szólni. Nem is beszélve a jelenleg legfőbb magyar politikai tényező lendületes beszédéről, melyben ilyen passzusokat fedeztem föl magamnak. Idézem. Azzal előkapja maszatos jegyzeteit, és már olvassa is: „Adjuk vissza az embereknek a szabad gyümölcspárlat-készítéshez való jogot. Ezzel egy 90 éves küzdelmet zárunk le. A vidéki magyar emberek, akik dolgoznak, gyümölcsfákat ültetnek, azokat gondozzák, nevelik, a termést összegyűjtik, 90 év óta hadakoznak a mindenkori magyar állammal, hogy a szabadságukat – amely a szomszédos államokban hasonló társaikat megilleti – a maguk számára megszerezhessek. Lehet nevetni ezen, de inkább azt mondanám, hogy ez a szabadságharc 90 év után a felkelők teljes győzelmével zárul.”

– Nem, ezen nem lehet nevetni! – kiált föl a TÁLTOS – Itt már nincs helye a vidámságnak! És erre megint iszom, hogy teljes kétségbeesésbe ne zuhanjak. Igyatok velem, barátim.

És megint iszunk, és megint választunk, és én megint azt kiáltom: „Érvénytelen!”

De a TÁLTOS folytatja: – Meg kell mondanom, hogy SZABÓ ERVINNÉ, vagyis az én Melindám nekem is szokott gyűjtögetni bizonyos, ha nem is feltétlenül filozófiai jellegű szövegeket, amikor szükségem van valamire a BARTÓK BÉLA és KODÁLY ZOLTÁN főszereplésével íródó regényemhez. És most eszembe jut, amit ADY-tól talált nemrég. De hangom elcsuklik, inkább átadom nőmnek a szót.

És SZABÓ ERVINNÉ, az egyetlen, aki egy cseppet sem ivott a kishordókból, csengő hangon olvassa a Magyar Művészeti Alkotóház által kiutalt laptopjából: „Most ismét itt vagyunk a temetőben, kevesebb hittel, mint valaha. Csúnyábban még soha meg nem csalták hazug vezérei a magyar népet, mint most. De ilyen könnyű dolguk se lehetett volna máskor. Anyagiakban, kultúrában, morális erőben, hitben már a végnek végét jártuk.” – Így írt ADY ENDRE 1907-ben – mondja a TÁLTOS. – Nem nekünk üzent vajjon?!

– Hiszen éppen ennek az egyik oka a pálinka! Mely a morális züllés melegágya. Ha már nem hallgatnak rám, hallgassák a nagy SZÉCHENYI szavait – kiál-

tom bele a terembe, miközben gyors egymásutánban felhajtok még két, netán három kupicát, hogy hangozom erősebb legyen, és ércesebb:

„Ezen ital különösen eltompítja az érzést, s ennél fogva bizonyos indifferenzmust szül minden szebb s magaszosabb, vagy vallásos tárgyak iránt. A ki népünket régebben ismérte, és most látja, észreveheti ezen tompaságot, milly száz meg száz módokon mutatja magát a nép életében, hogy is foghatna helyet szebb, gyengédebb érzés, szánakozás, felebaráti, vagy egyéb ember szeretés szívökben, midőn mindennél jobban szeretik a pálinkát, az pedig eltompítván idegeiket, értelmességet, minden iránt indifferentté teszi őket. De többet mondok, hogy is tudnák cselekedeteiket a rendhez és törvényhez pontosan alkalmazni, midőn soha nem józanok – igenis, mondám, soha nem józanok –; mert noha megszokván már a sok italt, nem tántorodnak, egyenesen járnak és józanoknak tetszenek, mégis sincs a napnak olly ideje, jókor reggeltől estig, hogy már egy két pohár pálinkát meg nem ittak volna, s minden tetteik csak e két állapot közt mennek végbe, vagy ingerlett állapotban, melly a pálinka megivása után azonnal következik, vagy lankadságban melly onnan következik, hogy már régen nem ittak pálinkát, és idegeik ellankadtak.”

– Igen, ezt írja ADY is egy másik cikkében – kotyog közbe NEMETSCHÉK, miközben megkotyogtat pár pohárkát. – Idézem: „Van-e példa hasonló világcsalás-

ra, s lehet-e remélni hamar jobbat e szerencsétlen ország számára? Talán az utolsó harc volt ez, s talán az utolsó hitfoszlányt tépték le a magyar népről. Az ország nyakán ülnek a tegnapi farkasok, s ezek a farkasok üvöltének, de nem arra, amerre tegnap. Harapnak, marcangolnak, de most a mi sovány bőrünket; csontukat marcangolják, harapják. Cinizmusuk, gaz bátorságuk határtalan, éhségük kielégíthetetlen.” Itt tartunk most, barátaim, itt, ADY után száz évvel. Lakoma lettünk, senkiháziaké. Nem elég ok ez az ivásra?!

Én meg mi mást tehetnék, mint hogy egyetértek veled, felhőrpölkök még egy pohárral, ledőlök az asztal alá a TÁLTOS mellé, miközben a FIZETŐPINCÉR gyengéden kiveszi kezemből a SZÉCHENYI-kötetet, és ezt olvassa ránk rekviemként: „Sokszor láttam, hogy némelyeknek szemei, mikor a pálinkát isszák felfordulnak és elhomályosodnak, úgy mint az elájulandó vagy elragadtatott embereknek”.

De a végső szót a mellénk zuhanó NEMETSCHÉK és VÁNDORFILOZÓFUS mondja ki: – Kaputt.

■ ■ ■

Bán Zoltán András (1954) irodalmár. Csont András néven zenei írásokat is publikál. Korábban a *Beszélő* és a *Magyar Narancs* szerkesztője. Legutolsó kötete: *Giccs*, Kalligram, 2016.

Millenniumi kiállítás: Horvát Iparcsarnok, pálinka, konyak és likőr bemutató.
A felvétel 1896-ban készült. Fortepan / Budapest Főváros Levéltára.
Levéltári jelzet: HU.BFL.XV.19.d.1.10.243

